

100. Torstaina 16 päivänä marraskuuta 1995

kello 20.10

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ensimmäinen käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi tasavallan presidentin kansliasta ja laiksi valtion virkamieslain eräiden säännösten kumoamisesta 2646

Hallituksen esitys 73/1995 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 7/1995 vp

2) Hallituksen esitys laiksi eräistä elintarvikerasvoista annetun lain kumoamisesta

Hallituksen esitys 157/1995 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 6/1995 vp

3) Hallituksen esitys laiksi riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Lakialoite laiksi metsästyslain 56 §:n muuttamisesta ja laiksi riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 88/1995 vp
Lakialoite 26/1995 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 7/1995 vp

4) Hallituksen esitys yksityisalojen työeläkejärjestelmän uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys 118/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 17/1995 vp
Toivomusaloite 231, 247, 249, 263/1995 vp

5) Hallituksen esitys laeiksi valtion eläkelain ja valtion perhe-eläkelain muuttamisesta 2646

Hallituksen esitys 134/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 18/1995 vp

6) Hallituksen esitys laeiksi lomautuksen johdosta maksettavasta ylimääräisestä työttömyysvakuutusmaksusta vuonna 1996, työttömyysturvalain väliaikaisesta muuttamisesta ja työttömyysturvalain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta 2649

” Hallituksen esitys 182/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 19/1995 vp

7) Hallituksen esitys laeiksi arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain ja arvo-osuustileistä annetun lain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 98/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 21/1995 vp

” 8) Hallituksen esitys laeiksi ilmansuojelulain, ympäristölupamenettelylain ja rikoslain 48 luvun 1 §:n muuttamisesta 2650

Hallituksen esitys 128/1995 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 7/1995 vp

” L ä h e t e k e s k u s t e l u

9) Lakialoite laiksi tuloverolain 106 §:n muuttamisesta ”

Lakialoite 58/1995 vp (Tiusanen ym.)

10) Lakialoite laiksi tuloverolain muuttamisesta 2651

Lakialoite 59/1995 vp (Pekkarinen ym.)

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies S-L. Anttila.

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon.

Täysistunnon kuluessa ilmoittautuvat edustajat Partanen, Laitinen ja Lindroos.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi tasavallan presidentin kansliasta ja laiksi valtion virkamieslain eräiden säännösten kumoamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 73/1995 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 7/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 7.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys laiksi eräistä elintarvikerasvoista annetun lain kumoamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 157/1995 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 6/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 6.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys laiksi riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Lakialoite laiksi metsästyslain 56 §:n muuttamisesta ja laiksi riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 88/1995 vp
Lakialoite 26/1995 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 7/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 7.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys yksityisalojen työeläkejärjestelmän uudistamista koskeväksi lainsäädännöksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 118/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 17/1995 vp
Toivomusaloite 231, 247, 249, 263/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 17.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys laeiksi valtion eläkelain ja valtion perhe-eläkelain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 134/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 18/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 18.

Keskustelu:

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa puhemies! Sosiaalimenot ovat maassamme lähes 190 miljardia markkaa. Tästä eläkemenojen osuus on 38,5 prosenttia eli reilut 70 miljardia markkaa. Maamme sosiaalimenot ovatkin 36,4 prosenttia bruttokansantuotteesta, joka osuus on Ruotsin jälkeen toiseksi suurin Pohjolassa. Kun eläkkeet muodostavat suurimman osuuden tästä sosiaalimenojen määrästä, on selvää, että eläkejärjestelmillä on merkittävä vaikutus ja osuus myös meidän kansantaloudessamme.

Viime vuosina on ollut tunnusomaista erityisesti työkyvyttömyys- ja erityyppisten muiden eläkkeelle siirtymisten laaja ja nopea kasvu, ja sen seurauksena ovat eläkemaksut nousseet tuntuvasti. Vaarana onkin ollut, että eläkemaksujen nopea kasvu niin työnantajien kuin myöhemmin mukaan otettujen työntekijöiden maksujen osalta tulee oleelliseksi ongelmaksi yritysten kilpailukyvyille ja yleisemminkin työvoiman hinnalle. Tämän vuoksi eläkkeiden voimakkaan kasvun hillitsemiseksi ja myös eläkemaksujen korotuksen hillitsemiseksi on saatu aikaan sinänsä myönteinen neuvottelutulos työmarkkinajärjestöjen ja valtion ja muiden eri osapuolten välillä. Tähän perustuen hallitus on antanut lakiesitykset, jotka koskevat tämän asian kohdalla valtion eläkkeitä.

Esityksessähän lähdetään siitä, että ennen kaikkea ennenaikaiselle työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyvien eläketasoa lasketaan niin, että alle 50-vuotiaana työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyvä pääsee enintään 53,5 prosentin eläketasoon eli hänen eläketasonsa alenee 6,5 prosenttiyksiköllä. Edelleen eläkkeen laskentatapaa muutetaan sillä tavalla, että vähitellen liukuvalla vuosi kerrallaan mukaan otolla siirrytään järjestelmään, että eläkkeen määrä määräytyy viimeisten kymmenen vuoden indeksillä tarkistetun ansion mukaan. Tästä ajasta voi kuitenkin vähentää enintään kolme vuotta, jos ne poikkeuksellisesti ovat olleet erityisen huonoja, alle puolet normaalia ansiosta, tai jos eläkevuosien laskentavuosia on vähemmän, enintään kolmanneksen voi näistä vuosista jättää huomioon ottamatta.

Myös eläkejärjestelmään liittyy oleellinen muutos siinä mielessä, että varsinaisesta määräraikaisesta työkyvyttömyyseläkkeestä luovutaan ja sen tilalle myönnetään kuntoutustuki, jonka aikana kuntoutussuunnitelman mukaisesti selvitetään mahdollisuudet siirtyä takaisin työelämään, ja ellei se onnistu, sen jälkeen asianomai-

nen henkilö voi siirtyä työkyvyttömyyseläkkeelle.

Suomen keskusta katsoo, että eläkemenojen pitämiseksi kansantalouden voimavarojen rajoissa on välttämätöntä tehdä pääpiirteissään yhteisesti sovitut muutokset. Kuitenkin on kaksi asiaa, joita emme voi tässä yhteydessä hyväksyä.

Ensimmäinen on uuteen eläkejärjestelmään esitetty kahtenlainen indeksijärjestelmä, eli muunnettaessa eläkepalkkaa eläkkeellesiirtymishetken palkaksi käytetään indeksiä, joka muodostuu painoarvolla 0,5 palkkaindeksistä ja painoarvolla 0,5 yleisestä kustannusindeksistä. Samaa eläkeindeksiä toteutettaisiin myös eläkkeissä silloin, kun eläkkeensaaja on alle 65-vuotias. Sen sijaan yli 65-vuotiaiden eläkkeensaajien osalta noudatettaisiin toista indeksiä, ja tämän indeksin kertoimissa olisi palkkojen osuus vain 0,2 ja kustannusindeksin osuus 0,8. Riippuu tietenkin siitä, miten palkat tulevaisuudessa kehittyvät ja mikä on yleisen indeksin kehitys, miten tämä vaikuttaa, mutta yleinen arvio on, että tämä vaikuttaa selkeästi siten, että yli 65-vuotiaiden eläkkeiden korotukset jäävät huomattavasti pienemmiksi kuin sitä nuorempien osalta.

Hallitus on esityksessään arvioinut, että esimerkiksi ensi vuonna näiden indeksien mukaan alle 65-vuotiaiden eläkkeet nousisivat 2,9 prosenttia ja yli 65-vuotiaiden 1,6 prosenttia. Ero olisi merkittävä 1,3 prosenttia. Näin ollen emme voi pitää hyväksyttävänä sitä, että ihmisen eläkkeen nousu määräytyy hänen ikänsä perusteella. Emme näe sille asiallisia perusteita, minkä vuoksi keskusta on valiokunnassa vastalauseessaan esittänyt, että pitäisi käyttää yhtenäistä samaa indeksiä tarkistettaessa eläkkeitä asianomaisen eläkkeellä olijan iästä riippumatta. Olemme myös esittäneet indeksin sillä tavoin, että se antaisi pitemmällä tähtäyksellä saman säästövaikutuksen kuin hallituksen esityksessä, joten sillä ei ole kansantaloudessa menoja lisäävää vaikutusta.

Toinen asia liittyy kansaneläkkeen pohjaosan tekemiseen eläkevähenteiseksi. Hallituksen esityshän tarkoittaa sitä, että ensimmäisessä kalleusryhmässä yli 5 300 markan työeläkkeen saaja ei saa enää ollenkaan myöskään kansaneläkkeen pohjaosaa. Katsomme tällä olevan hyvin paljon kielteisiä vaikutuksia. Ensinnäkään jatkossa Kansaneläkelaitos, ellei uusia järjestelyjä suoriteta, ei tulisi käsittelemään sellaisia työkyvyttömyyseläkkeitä, joiden saajalla ei ole oikeutta pohjaosaan. Tällöin yli 70 erillistä eläkelaitosta itsenäisesti päättäisi työkyvyttömyyseläkkeistä,

ja se voisi johtaa hyvin erilaisiin eläkkeiden myöntämiskäytäntöihin ja sitä kautta aiheuttaisi eriarvoisuutta kansalaisten välillä.

Edelleen asiaan liittyy valtion virkamiesten osalta myös ns. täydennysosa, joka myönnetään 63—65 ikävuoden välillä. Tältä osin tosin hallituksen esitystä muutettiin niin, että se lievennyy asteittain, ja näin ollen eläkkeen alennuksia ei tulisi.

Hallitus on lähtenyt perusteluissaan ja vaakuutteluissaan siitä, että kenenkään käteen jäävä eläke ei tulisi alenemaan ensi vuonna siitä huolimatta, että pohjaosaa tultaisiin leikkaamaan 60 markalla kuukaudessa. Kuinka käytännössä voidaan näin tehdä? Se perustuu pitkälti hallituksen eräänlaiseen silmäkääntötempuun. Toisin sanoen eläkeläisille on luvattu toteuttaa eläkkeen indeksikorotus vuodelle 1996. Edelleen on todettu, että eläkeläisiltä, kuten muiltakin palkansaa-jilta on poistettu 1 prosentin suuruinen eläkemaksu.

Näin ollen voi sanoa, että hallitus todella antaa indeksikorotuksen, myöntää sosialidemokraattien vaalilupauksen mukaisen helpotuksen kansaneläkemaksuun, mutta toisella kädellä hallitus ottaa takaisin sen, minkä se oli äsken antanut. (Ed. Pekkarinen: Jopa indeksien kanssa!) Näin ollen voidaan sanoa, että mistään todellisesta indeksikorotuksen antamisesta, mistään todellisesta kansaneläkemaksun helpottamisesta ei ole kysymys.

Olemme katsooneet myös, että kansaneläkkeen pohjaosan tekemistä eläkevähenteiseksi emme voi hyväksyä. Tämän johdosta tulemme lain toisessa käsittelyssä tämän ja saman sisältöisen edellisenkin lain osalta tekemään ehdotukset siitä, että lakiesitys saisi vastalauseessa esitetyn muodon, joka on oikeudenmukainen ja tasapuolinen kaikkia eläkeläisiä kohtaan ja antaa saman säästövaikutuksen kuin hallituksenkin alkupe-räinen esitys.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mannisen näyttävä puheenvuoro oli kyllä hyvin epätarkka loppuhenkosen osalta. Kyllä vuonna 96 toki eläkkeet nousevat, se on ihan todettavissa. Siinä mielessä ministeri Mönkäre on ihan oikeassa. Mikä koskee vuotta 97, se on taas toinen asia. Mutta kyllä käytettävissä olevat tulot eläkeläisillä vuonna 96 ovat suuremmat kuin vuonna 95. Mehän elämme tällä hetkellä, ed. Manninen, kyllä deflaatioaika-a sikäli, että inflaatio on kääntynyt niin, että se on miinusmerkkinen tällä hetkellä ja todennäköi-

sesti myös ensi vuoden puolella. Vuonna 97, niin kuin totesin, se on toinen asia. Mutta tänä vuonna on niin kuin ministeri on todennut.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Tämä ed. Tiiasen näkemys oli varsin merkillinen. Mutta niitähän aina kuulee tässä salissa varsinkin hallitusryhmien taholta silloin, kun oppositio oikoo vähän heidän vääriä käsityksiään.

Mutta on tässä vielä eräs vaara, joka saattoi tulla ed. Mannisenkin puheenvuorossa esiin ja jota pelätään. Se on se, että eläkevähenteisyys kyllä toimii jatkossakin. Mutta indeksitarkistuksista tämä hallitus saattaa yhtäkkiä luopua, jolloin indeksitarkistus poistuu, mutta eläkevähenteisyys jatkuu ja silloin mennään, ed. Tiiasen, selvästi jo alapuolelle tässä kehityksessä, eläkkeet tulevat laskemaan. Tätähän pelätään yleisesti. Eräässä vaiheessa nykyinen hallitusryhmittymä poistaa indeksikorotukset, jotka se nyt tässä silmäkääntötempuna on ottanut mukaan saadakseen eläkkeet pysymään suunnilleen entisenlaisina. Mutta kun indeksit poistetaan ja eläkevähenteisyyttä koskeva lainsäädäntö on edelleen voimassa, niin silloin käännetään toisin päin. Lipposen hallitukselta nimittäin voi odottaa ihan mitä vain, ja tämä saattaa olla juuri se ”mitä vain”, mitä tapahtuu seuraavien vuosien aikana, ed. Tiiasen.

Ed. M a n n i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaisin ed. Tiiaselle, kun hän antoi ymmärtää, että koska elämme deflaation aikaa, niin eläkeläiset eivät mitään indeksitarkistuksia tarvitse eivätkä lisää rahaa. Kysyisin, mihin perustuvat sitten ammattiliittojen neuvotteluissa vaatimat ja toteuttamat melko mittavatkin palkankorotukset, jos me kerran elämme deflaatioaika-a. Mielestämme eläkeläisten tulee olla aivan samassa asemassa kuin palkansaajienkin, koska rahalla eläkeläisetkin elintonsa kustantavat.

Ed. K a r j a l a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan tukea tässä ed. Tiiasen äskeistä kommenttia. Kun valtiovarainministeriö on arvioinut tulonsiirtojen leikkausten ja veroratkaisujen vaikutusta eri tulonsaajaryhmiin, niin valtiovarainministeriön omien laskelmien mukaan eläkeläiset ovat se ryhmä, joka pärjää tässä.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Minusta on hyvin tärkeää, että me pysymme asiassa,

sekä ed. Aittoniemi että ed. Manninen. Tähän on nyt turha sekoittaa mitään ammattiyhdistysliikkeen neuvotteluja. Puhutaan siitä, mikä on eläketaso vuonna 96 tämän hetken tietämisen pohjalta. Eläkkeet nousevat ensi vuonna kaikissa eläkeryhmissä, suuremmissa enemmän kuin pienissä, myös prosentuaalisesti suurissa enemmän kuin pienissä, mikä on epäoikeudenmukaista. Taitettua indeksiä en itse henkilökohtaisesti periaatteessa hyväksy. Edelleen, minkä takia ne nousevat? Eivät ne indeksikorotuksen takia nouse, ed. Aittoniemi, vaan sen takia, että kansaneläkemaksu poistuu ensi vuonna. Sen vuoksi ne vuonna 96 nousevat, vuonna 97 ne laskevat todennäköisesti.

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! En ole nähnyt sitä valtiovarainministeriön tilastoa, mihin ed. Karjalainen viittaa. Minä hyvin uskon sen, että eläkeläisille kokonaisuutena todennäköisesti käy aivan niin kuin ed. Karjalainen sanoo, jos kohta ei niin hyvin kuin eräiden muiden väestöryhmien, mutta kuitenkin käy tuohon suuntaan.

Mutta olennaista kai tässä on se, mihin ed. Manninen kiinnitti huomiota. Olennaista on se, että hyväosaisten eläkkeet kasvavat selvästi aikaisempaan nähden, mutta niiden eläkeläisten, jotka saavat tällä hetkellä pohjaosaa ja joiden eläketulo on noin 3 000—6 500 markan kohdalla, joilta pohjaosa poistuu, vaikka pohjaosaa ollaan paikkaamassa näillä tilkkeillä, joista ed. Manninen aiemmin kertoi, niiden kohdalla käy sillä tavalla kuin ed. Manninen kertoi, että eläkkeet eivät siitä mihinkään nouse. Ei tule hyötyä siitä paljon luvatussa Kela-maksun poistamisesta eikä tule hyötyä siitä indeksitarkistuksen tekemisestä, mitä lupailtiin joitakin aikoja sitten. Siinä kontekstissaan, että joidenkin ansiot nousevat paljon vuonna 96, joidenkin eläkeläistenkin eläketulo nousee, siis hyvätuloisten, todella hyvätuloisten nousee reippaasti, tässä kontekstissa, tässä asiayhteydessään se, että mainitun tuloryhmän kohdalla käy kerrotulla tavalla, se ei ole oikeudenmukaisuutta. Mutta se on linjassa sen kanssa, mikä on hallituksen yleinen sosiaali- ja talouspoliittinen linja.

Ed. K a r j a l a i n e n : Arvoisa puhemies! Tietenkään tähän valtiovarainministeriönkään ennusteeseen ei kannata sillä tavalla hirttäytyä. Se on yksi ennuste muitten joukossa. Mutta kun muita ei ole juuri käytettävissä, niin minä totean ed. Pekkariselle, että aivan pelkän lukemisen pe-

rusteella eläkeläiset ovat todella ainoa ryhmä, joka koko ryhmänä pärjää ensi vuonna, koko ryhmänä.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Pekkariselle: Todellakin noin 3 000 markan eläkkeet nousevat liian vähän. Ne nousevat noin 30—40 markalla kuukaudessa ja 6 000:n tasolla nousu on 150—160 markkaa kuukaudessa ja siinä välillä nousevat myös, noin 4 000 markan kohdalla nousu on vähän yli 45 markkaa kuukaudessa. Näin tapahtuu näiden laskelmien mukaan tulevana vuonna ja vuonna 97 ei nousua tapahdu. Tässä on taas se asia, johon ministeri ei ole kyllin tarkkaan kiinnittänyt huomiota.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Hallituksen esitys laeiksi lomautuksen johdosta maksettavasta ylimääräisestä työttömyysvakuutusmaksusta vuonna 1996, työttömyysturvalain väliaikaisesta muuttamisesta ja työttömyysturvalain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 182/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 19/1995 vp

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 19.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Hallituksen esitys laeiksi arvo-osuusjärjestelmästä annetun lain ja arvo-osuustileistä annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 98/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 21/1995 vp

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 21.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Hallituksen esitys laeiksi ilmansuojelulain, ympäristölupamenettelylain ja rikoslain 48 luvun 1 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 128/1995 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 7/1995 vp

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö n:o 7.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Lakialoite laiksi tuloverolain 106 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 58/1995 vp (Tiusanen ym.)

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

E d. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Tämä lakialoite on lähtenyt siitä huolesta, joka varmasti on meillä monella; todella pienituloisten kansalaisten asema on heikko tässä maassa. Se on ollut sitä pitkään, voi sanoa tietysti että se on ollut sitä aina, sitä vain uhkaa heikkeneminen entisestään.

Aloite käsittää kunnallisverotuksen perusvähennyksen tarkistamisen eli sen lisäämisen. Lakialoitteessa ehdotetaan lisättäväksi pienituloisimpia koskevan kunnallisverotuksen perusvähennyksen määrää. Lakialoite toteutuessaan merkitsisi, että kunnallisverotuksessa muiden vähennysten jälkeen tehtäväksi säädetyn perusvähennyksen nykytasoa nostettaisiin 8 800 markasta 12 000 markkaan ja niin kutsuttua alenemaprosenttia nostettaisiin nykyisestä 20:stä 30 prosenttiin.

Aloite lisäisi pienituloisimpien käytettävissä olevien tulojen määrää. Alle 50 000 markkaa vuodessa ansaitsevien nettotulojen lisäyksellä

olisi myönteinen vaikutus kahdessa suunnassa. Ensiksi käytettävissä olevien tulojen määrä pienentäisi kuntien vastuulla olevia toimeentulotukimenoja sitä kautta, että tyypillisesti toimeentulotukiasiakkaina olevien pienituloisten käytettävissä olevat nettotulot lisääntyisivät. Toisaalta verohuojennus siirtyisi pienituloisissa kotitalouksissa välittömään kulutukseen, millä olisi myös yleistä kulutuskysyntää lisäävä vaikutus. Hehän eivät panisi näitä rahoja säästöön.

Aloitteen lähtökohtana on pyrkimys helpottaa pahimmin köyhyysloukkuihin joutuneiden kansalaisten asemaa.

Arvoisa puhemies! Täysimääräisenä vähennyksen saisivat ne verovelvolliset, joiden puhtaan tulon määrä jäisi 2 000 markkaan vuodessa tai sen alle. Tämän tulon ylittävistä tuloista 30 prosentin suuruinen määrä vähentäisi verovelvollisen saamaa vähennyksen määrää. Näin lasmien vähennyksen vaikutus päättyisi 52 000 markan vuositulon kohdalla. Toimeentulotukiminimin tulorajalla olevien kunnallisveron määrä aleni nykyiseen nähden 16,5 prosenttia, mikä vaikuttaisi suoraan toimeentulotukea hakevien käytettävissä oleviin tuloihin, joiden perusteella toimeentulotukipäätöksiä tehdään.

Nykyinen kunnallisverotuksen perusvähennys vähentää kuntien, Kansaneläkelaitoksen ja kirkon verotuloja valtiovarainministeriön laskelman mukaan 1 515 miljoonalla markalla. Tästä kuntien verotulojen osuutta vähentävä vaikutus on 1 120 miljoonan markan luokkaa. Näiden vastaavien laskelmien mukaan lakiehdotuksessa ehdotettavat muutokset kunnallisverotuksen perusvähennykseen vähentäisivät edellä mainittujen veronsaajien verokertymiä nykyisten lisäksi yhteensä 495 miljoonan markan verran, josta kuntien osuus olisi 400 miljoonaa.

Muutoksen lopulliset vaikutukset kuntien tulolaskelmiin olisivat kuitenkin selvästi 400:aa miljoonaa markkaa pienemmät, koska muutos osaltaan vähentäisi tarveharkintaisia etuusmenoja. Sinänsä muutos olisi vähäinen valtion ja kuntien tulojakaumaan nähden. Valtionavut kunnille vuonna 94 olivat hiukan yli 40 000 miljoonaa ja vuonna 95 ne ovat 39 750 miljoonaa markkaa. Vastaavasti kuntien verotulot vuonna 95 on arvioitu noin 50 000 miljoonaksi markaksi.

Pienituloisimpien käytettävissä olevien tulojen lisääminen on perusteltua myös siksi, että viime vuosina valtiontalouden menojen supistaminen on kohdentunut liian yksipuolisesti tulonsaajien alimman viidenneksen käytettävissä oleviin tuloihin. Tulonsiirtojen osittainen purkami-

nen ja sosiaaliturvaan liittyvien etuuksien leikkaukset sekä indeksikorotuksen jäädyttäminen ovat kaikki olleet ja ovat osaltaan vaikuttamassa raskaimmin juuri alimman viidenneksen toimeentuloedellytyksiin. Menojen leikkaukset sosiaaliturvassa ja työttömyydestä eniten kärsivien aseman kurjistuminen tulee ottaa myös huomioon kansantalouden noususuhdanteessa ja käytettävissä olevien verotulojen kasvaessa.

Huomattava osa sosiaaliturvamenoista käytetään edelleenkin keskituloisten ja hyvätuloisten etuusmenojen ylläpitämiseen. Tämän ryhmän ulkopuolelle pääsääntöisesti jäävät ne, joiden verotettava tulo jää alle 50 000 markan vuodessa. Leikkauksia ei voida jatkaa loputtomasti vähimmäisetuuksia saavien ryhmässä ilman, että heidän toimeentuloedellytyksiinsä aiotaan kiinnittää nykyistä vakavampaa huomiota.

Arvoisa puhemies! Vaikka tässä salissa nyt ei meitä hallituspuolueiden edustajia ole kolmea enempää, niin viittaisin, että sisällöllisesti tämä lakialoite on sen suuntainen kuin hallitusohjelmassakin todetaan, että kaikkein pienituloisimpien asemaa ei saa huonontaa. Raja siihen, missä tämä pienituloisuus menee, tämän lakialoitteen mukaan se asetetaan sillä lailla, että tämän lakialoitteen vaikutus kohdentuu tuloihin, jotka ovat 50 000 markkaa vuodessa tai alle sen.

Tämän lakialoitteen allekirjoittajia on kuudesta eri eduskuntaryhmästä.

Ed. A i t t o n i e m i : Arvoisa puhemies! Täytyy kunnioittaa tietysti tehtyjä lakialoitteita, mutta kyllä tässä aika ällöttävä maku on, että hallitusryhmän edustaja, joka juuri on ollut kaikkein vähätuloisimpien ihmisten tuloja leikkaamassa — en nyt ala luetella, ed. Tiusanen, niitä kaikkia kohtia, mistä te olette leikannut — nyt käy puhumassa kauniita puheita puhujakorokkeelta tästä lakialoitteesta, jolla te haluatte korottaa näitten vähäosaisten ihmisten toimeentuloa, juuri niitten ihmisten, joilta juuri olette ottaneet pois, tietäen, että tällä ei ole mitään läpimennon mahdollisuuksia teidän porukassanne. Mitä te tällaisia teette? Hoitakaa siellä hallitusryhmässä neuvotteluissa sillä tavalla, että näitten vähäosaisten ihmisten leikkauksista luovutaan siltä osin vastaavasti, kuin tämä korottaisi heidän tuloitasoaan.

Kyllä joku raja pitäisi täälläkin olla. Mutta kyllä minä kunnioitan, totta kai, ed. Tiusanen, teidän aloitettanne. Mutta aika ällöttävä maku siinä kyllä on, täytyy sanoa, näillä perusteilla, mitä äsken sanoin.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Käsitteäkseni valtiopäiväjärjestyksen mukaan tällainen aloitteenteko-oikeus on olemassa. En tiedä, mistä ällöttävä maku suuhunne tulee. Ehkä teillä on poskiontelotulehdus; siitä voi tulla ällöttävä maku suuhun.

Tämä lakialoite sinänsä lähtee toki siitä, että kun me etsimme mahdollisuuksia helpottaa kaikkein pienituloisimpien asemaa, niin on varsin vaikea löytää niitä suoraan suuntaavia toimenpiteitä, kuin mitä verotus on. Se on nimenomaan kunnallisverotus, joka leikkaa ainoana verotusmuotona pienimpiä tuloja. Valtionverotus siihen ei niinkään yllä, koska se tulotaso on kohtalainen. Tosin siinäkin raja on liian matala, mistä valtionverotuskin alkaa leikata tuloja.

Mutta kyllä minä katsoisin niin, että tämä on tehty, ed. Aittoniemi, ihan vilpittömästi. Tähän on nyt jo nimensä allekirjoittanut koko joukko myös hallituspuolueiden kansanedustajia. Teillä on kokemusta siitä, miten lakialoitteet menevät läpi, mutta itse toivon, että tämä otetaan myös vakavasti vastaan, niin kuin seuraavakin lakialoite.

Ed. A l a r a n t a : Arvoisa puhemies! Haluan korostaa, että ed. Tiusasella on tällainen oikeus tehdä lakialoitteita, niin kuin kaikilla edustajilla on. Ed. Tiusanen on ahkeroinut näillä valtiopäivillä aikaisemminkin vähän samantapaisten aloitteiden esittelyssä tässä salissa.

Mutta jos te, ed. Tiusanen, etsitte mahdollisuuksia helpottaa pienituloisten asemaa, niin haluan sosiaali- ja terveystalouden varajäsenenä kertoa, että ensi viikolla muun muassa on erittäin oiva tilaisuus teillä niin kuin muillakin tämän aloitteenne allekirjoittajilla täällä eduskuntaan tulevissa äänestyksissä helpottaa pienituloisten asemaa eli poiketa esityksistä, joita hallitus on tehnyt. Me olemme keskustan valiokuntaryhmänä jättäneet moneen leikkauslakiin vastalauseen, joitten johdosta ensi viikolla tällainen mahdollisuus pienituloisten aseman helpottamiseen tarjoutuu tässä salissa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

10) Lakialoite laiksi tuloverolain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 59/1995 vp (Pekkarinen ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Viivyn hetken ed. Tiusasen aloitteen tiimoilla. Nimitään kyllä minusta ed. Tiusasen yritys tehdä aloite asiassa, jolle löytyy selvä sosiaalinen tilaus, on tietyllä tavalla aivan hyvä yritys. Olen havainnut aika monen asian käsittelyn yhteydessä ed. Tiusasen aiemminkin täällä puhuneen kieltä, josta on ymmärrettävissä selvä huoli heikoimmassa asemassa olevien ihmisten tilasta, selviytymisestä, toimeentulomahdollisuuksista. Sen sijaan minä en surukseni ole havainnut ed. Tiusasen tähän saakka vielä rohkaistuneen tässä salissa, itse todellisen päätöksenteon paikalla, toimimaan myös käytännössä silloin, kun asiasta lopullisesti päätetään, tuon tahdonilmauksen mukaisella tavalla, jonka hän aiemmissa asioiden käsittelyn yhteyksissä on täällä kertonut. Minä toivon, aivan kuten ed. Alaranta edellä, että tällainen rohkeus saa sijan hänen toiminnassaan jatkossa ja hän voisi toimia tuohon tapaan myös täällä äänestyksissä. On aivan varmaa, että ed. Tiusanen on vilpittön tässä tahdonilmauksessaan, jota hän muun muassa erällä aloitteillaan, myös täällä, minkä hän on jättänyt, viestii.

Siltä varalta, että vasemmistoliiton edustajien toimesta tätä lakialoitetta ei tuotaisi tulo- ja varallisuusverolain käsittelyn yhteydessä äänestykseen, minä voin luvata tässä yhteydessä ed. Tiusaselle, että keskustan eduskuntaryhmä pitää huolen siitä, että ed. Tiusasen aloitteen mukaisesti äänestetään täällä tulo- ja varallisuusverolain käsittelyn yhteydessä. Silloin, ed. Tiusanen, viimeistään teillä on näytön paikka. Silloin, jos ei oma aloite ole täällä käsittelyssä, se on vielä vähän helpompaa, mutta tässä ei. Tässä te äänestätte joko oman aloitteenne puolesta tai sitä vastaan. Sen näkeminen ja sen kokeminen on meillä edessä ensi viikolla.

Arvoisa puhemies! Toden totta ed. Tiusasenkin huoli on aiheellinen. Hallituksen verolinja, täällä jo aiemminkin todetusti, on tietty. Se antaa eniten kevennyksiä niille, jotka ovat äveriäimpiä, joiden toimeentulo muutenkin on varmemmalla pohjalla, joilla on työtä, kasvavat ansiot, tuloratkaisujen seurauksena kasvavat ansiot, niille samoilta kaikista suurimmat verokevennykset, joita annetaan, kohdentuvat. Lainaveron poistaminen ja sava-maksun porrastuksen poistaminen

merkitsevät yhteisesti sitä, että suurimmat kevennykset saavat, toden totta, kaikista äveriäimmässä asemassa olevat kansalaiset. Näin käy hallituksen verolinjan seurauksena.

Tämä vielä menisi ehkä jotenkuten, koska verotus meillä on kireä, mikäli samaan aikaan varsinaisessa perhe- ja sosiaalipolitiikassa tehtäisiin tavalla, joka tapa ymmärtäisi siellä pienempituloisia, heikompiosaisia ja lapsiperheitä ylipäänsä. Mutta niinhän siellä ei tapahdu, vaan siellä toimitaan täsmälleen toisinpäin: juuri mainituilta ryhmiltä otetaan perhe- ja sosiaalipoliittisissa ratkaisuisissa. Näin kuulu kansan eri osien välillä kasvaa entisestään. Verotuksellisesti ja tuloratkaisujen kautta lavennetaan äveriäimpien tietä ja erilaisten sosiaali- ja perhepoliittisten leikkausten kautta kavennetaan heikompiosaiden ihmisten polkua, joka muutenkin on tänään aika ohdakkeinen kulkea. Kansaa jaetaan kahtia, on hokema monen mielestä. Mutta jos jokin hokema pitää paikkansa erinomaisen tarkasti, tässä se on. Lipposen hallitus tässä mielessä jakaa kansaa selvästi kahtia.

Tämän problematiikan, ongelmatiikan, hoitamiseksi tarvitaan monia eri toimia, hallituksen säästölakien korjaamista tavalla, mitä keskusta eri valiokunnissa on omia esityksiään tehnyt. Osasta niistä on äänestetty täällä, ja varsinainen finaali tapahtuu useimpien lakien osalta, siis lopulliset päätökset, ensi ja seuraavan viikon aikana.

Myös verotuksella, aivan niin kuin ed. Tiusanen esille toi, voidaan vaikuttaa tasaukseen, yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden ideaan. Keskustan eduskuntaryhmän piirissä verotuksen osuutta on valmisteltu siten, että mekin haluamme olla antamassa ed. Tiusasen aloitteen perusidean mukaan kulutusmahdollisuuksia eniten nimenomaan pieni- ja keskituloisille kansalaisille. Sillä linjalla on myöskin työllisyyden kannalta oiva merkitys. Ei kaikkein äveriäimpien käytettävissä olevien tulojen lisä johda välttämättömyyshyödykkeiden kulutuksen kasvuun, ei tietystikään. Ne menevät sijoituksiin, ne menevät kiinteän hankintaan, mutta pieni- ja keskituloisten ja lapsiperheiden kohdalla käytettävän tulon lisäys johtaa välttämättömyyshyödykkeiden kulutukseen.

Niinpä keskusta lähteekin siitä, että me ehdotamme käyttöön otettavaksi kunnallisverotuksessa kannustinvähennyksen. Aivan kuten ed. Tiusanenkin oikein oli oivaltanut, jos halutaan vaikuttaa, nimenomaan halutaan vaikuttaa sosiaalisesti oikeudenmukaiseen verokohtaantoon,

se verovelvollisryhmittäin oikeudenmukaisesti tehtynä tapahtuu parhaiten pääsääntöisesti kunnallisverotuksen kautta, ja vielä niin, että ne toimet, jotka pieni- ja keskituloisiin kohdennetaan, pitää tehdä mekanismein, joiden anti ei valu varsinaisiin veroasteikkoihin. Jos siellä alennetaan, nehän valuvat periaatteessa äärettömän määrän ansaitseville samansuuruisina. Me, jotka tunnemme veroastemekaniikan, tiedämme, että sehän toimii siellä tällä tavalla. Sen takia on ihan oikein myös ed. Tiusasen aloitteessa se idea, että se etuus häivytetään asteittain. Periaatteessa samasta on kysymys myöskin tässä aloitteessa, jota nyt esittelen.

Me esitämme kunnallisverotuksessa käyttöön otettavaksi kannustinvähennyksen, jonka suuruus on 80 000 ensimmäisen verotettavan tulomarkan osalta kunnallisverotuksessa veroäyrin hintaa 1 pennin verran laskeva, 1 prosenttiyksikön verran laskeva. 80 000 markkaa ylittävä tulon osalta tuo vähennys asteittain jokaisen 10 000 markan kohdalta alenisi 0,2 prosenttiyksiköllä.

Arvoisa puhemies! Käytännössä tämä merkitsee sitä, että keskustan malli antaisi verotuksessa enemmän kaikille niille, joiden verotettava tulo on 120 000 markkaa tai sitä vähemmän. Suurimmillaan anti on noin 800 markkaa kuukaudessa 70 000—80 000 markan vuositulon kohdalla. Suhteellisesti se on suurimmillaan 0 ja 80 000 markkaa ansaitsevien kohdalla. Niin kuin sainoin, yli 120 000 markkaa olevan tulon osalta tämä etuus häviäisi kokonaan pois.

Näin menetellen syntyy kunnallisverotuotoon runsaan 700—800 miljoonan markan suuruisen aukko. Aloitteessa lähdetään siitä, että tämän mukaan toimien, mikäli aloite läpi menee, ei ole tarkoitus kuitenkaan rokottaa kuntien tuottoja, verotuloja. Tässä lähdetäänkin siitä, että valtio kompensoi kunnille täysimääräisesti menetyksen. Paras tapa kompensoida se on toimia niin, että yhteisöverotuoton jaossa otetaan tämä leikkaus huomioon ja yhteisöveron jakoosuutta kunnille korotetaan täsmälleen samalla määrällä, runsaalla 700 miljoonalla markalla.

Arvoisa puhemies! Näin toimien uskon ja uskomme, että se vähäinen liikkumavara — eihän tässä suurista olekaan kysymys — kuitenkin toimii oikein sosiaalisesti ja sosiaalipoliittisesti, perhepoliittisesti oikein ja myös idea kannustaa niitä ihmisiä työhön, joille suinkin työtä voisi löytyä.

Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä sanon myös sen, että keskustan muut veropoliittiset ratkaisut eivät toimi niin, että me esittäisimme suu-

rituloisille sen mittaisia kevennyksiä, mitä hallitus esittää, mutta näiltä osin asioiden tarkemman esittelyn aika ja paikka on myöhemmin, silloin kun asteikkolaki ja TVL ovat täällä käsittelyssä.

Edustajat Partanen, Laitinen ja Lindroos merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Ed. Tiusasen ym. aloite palvelee monella tapaa niitä keskeisiä oikeudenmukaisuuden ja terveen sosiaaliturvan ja sosiaalipoliittikan periaatteita, joita nyt pitäisi korostaa, myös työllisyyden tavoitetta. Minusta tässä aloitteessa, arvoisa puhemies, aivan oikein lähdetään siitä, että tällainen pienituloisimpien tulon lisääminen vaikuttaa suoraan kotimaisen kulutuksen lisääntymiseen ja tätä kautta sekä tuotteiden että palvelujen käytön kasvu vaikuttaa myös välittömästi työllisyyttä parantavasti.

Tässä mielessä, arvoisa puhemies, tämä aloite on erittäin oikeudenmukainen verrattuna moneen niihin hallituksen tänne tuomiin esityksiin, joissa juuri tätä kohtaa keskusta on pitänyt aiheellisena arvostella ja aiheellisena myös tehdä omassa toiminnassaan siihen korjausesityksiä. Tässä, arvoisa puhemies, kohde on oikea, toimintatapa on periaatteessa oikea, niin kuin ed. Pekkarinen edellä totesi. Uskon, että keskustan tuki on tälle hankkeelle täysi, ja uskon myös, että monet tämän aloitteen allekirjoittajat ja näiden ryhmien edustajat tulevat myös muista ryhmistä tukemaan tämän hankkeen toteutusta.

Ed. Aulala: Arvoisa puhemies! Mielestäni nämä molemmat, sekä ed. Tiusasen että ed. Pekkarisen aloitteet, ovat sillä tavalla erittäin oikeita, että nämä edistävät myös sosiaalisten tulonsiirtojen ja verotuksen yhteensovittamista järkevällä tavalla ja todella sillä tavalla, että se kannustaa pienituloisia työntekoon. Tiedossahan on tutkimuksia esimerkiksi siitä, että varsin huomattava osa kuntien toimeentulotuesta on tällä hetkellä käytännössä eräänlaista rahan kierräystä, mikä johtuu siitä, että niinkin pienistä tulonsiirroista kuin vaikkapa työttömyysturvan peruspäivärahasta peritään tänä päivänä kunnallisveroa. Sitten kun ihmiset eivät tule kuitenkaan toimeen sillä pienellä päivärahalla, heille on myönnettävä toimeentulotukea. Sillä, että näiden aloitteiden esittämällä tavalla verokynnystä nostetaan, mielestäni kunnat myös säästävät ja

se voidaan ottaa huomioon kuntien verotulomenetysten kompensoinnissa.

Olen havainnut, että niissä kannanotoissa, joita esimerkiksi Euroopan unionin suunnalta on esitetty työllisyysasioissa, nimenomaan tämä kysymys on tullut esille kaikissa aloitteissa eli kaikkein pienituloisimpien verotuksen keventäminen. Olen yllättynyt siitä, että näistä suurista korporaatioista sekä SAK että Teollisuus ja työnantajat esittivät aivan samaa asiaa elikkä sitä, että nimenomaan kunnallisverotuksessa pitäisi pienituloisimmille elikkä noin alle 100 000 markkaa ansaitseville saada aikaan tämän tyyppinen vähennys, jotta se kannustaisi pienituloisimpia työntekoon, koska heillä todellinen marginaalivero on kaikkein suurin. Ei marginaaliveron korkeus ole todellakaan tänä päivänä suuri-

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna perjantaina kello 13.

Täysistunto lopetetaan kello 20.59.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen